Vihreä kasvu
Minna Ojanperä

12.11.2024

Eduskunnan talousvaliokunnalle
Asia: HE 175/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain, ympäristönsuojelulain ja vesilain 3 ja 11 luvun muuttamisesta

Elinkeinoelämän keskusliitto EK kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon asiassa ja kunnioittavasti toteaa seuraavaa:

Esityksen tarkoituksena on lisätä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettuun lakiin uudet lupamenettelyssä sovellettavaksi tulevat säännökset vesien tilan ympäristötavoitteista, jotka perustuvat niin sanottuun vesipuitedirektiiviin ja vesien tilan ympäristötavoitteista koskeviin EU:n tuomioistuimen ratkaisuihin. Ympäristönsuojelulakiin ja vesilakiin lisättäisiin uusi luvanmyöntämisedellytys perustuen EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistuneeseen tulkintaan vesienhoidon ympäristötavoitteiden sitovuudesta lupaharkinnassa. Lisäksi tästä johtuva lisäys tehtäisiin lupahakemusta koskevaan sääntelyyn.

Ympäristötavoitteista poikkeamista uuden lupaa edellyttävän hankkeen tai toiminnan vuoksi koskevaa sääntelyä muutettaisiin vastaamaan vesipuitedirektiiviä. Poikkeaminen tehtäisiin ympäristönsuojelulain tai vesilain mukaisessa lupamenettelyssä. Vesienhoidon tavoitteiden saavuttamisen määräajan pidentämistä ja alennettuja tilatavoitteita koskevia säännöksiä selkeytettäisiin ja ajantasaistettaisiin. Lisäksi tarkistettaisiin mainittujen vesimuodostumakohtaisten poikkeusten soveltamisen edellytyksiä.

Lisäksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettuun lakiin lisättäisiin niin sanottuun RED III –direktiiviin tehdyn muutoksen vuoksi tarpeellinen lisäys sääntelyyn, joka koskee ympäristötavoitteista poikkeamista uuden hankkeen tai toiminnan vuoksi.

EK kannattaa hallituksen esitystä. EK myös esittää hallituksen esitykseen muutamia tarkennuksia.

<u>Soveltamisala</u>

Hallituksen esitys sisältää uutta kansallista lainsäädäntöä, jonka lopullinen tulkinta muotoutuu vasta oikeuskäytännössä. On tärkeää, että vesien tilatavoitteita, heikentymättömyysvaatimusta ja hankekohtaista poikkeamaa koskevat lainkohdat muotoillaan lakiin niin selkeästi, että merkittäviä tulkintaepäselvyyksiä ei muodostu. Ennakoitava ja johdonmukainen sääntely-ympäristö ovat keskeisessä roolissa erityisesti nyt,

kun olemme teollisuuden uudistumisen kynnyksellä ja Suomeen on valmisteilla vihreän siirtymän investointeja miljardien eurojen arvosta.

EK ehdottaa, että sitovia ympäristötavoitteita ja heikentämiskieltoa koskevat 20 a-b § tulisi rajata koskemaan vain sellaisia uusia hankkeita tai toimintoja, tai niiden olennaista muutosta, joista aiheutuu vesimuodostumaan **lisävaikutuksia**.

20 a ja b §:n osalta EK ehdottaa lisäksi lain perusteluihin tarkennusta, jossa direktiivilaitosten lupia tarkistettaessa esimerkiksi uusien parasta käyttökelpoista tekniikkaa koskevien päätelmien vuoksi, kyseessä ei sellaisenaan ole muutos, joka käynnistää vanhan luvan uudelleen tarkastelun **myös** esitettyjen 20 a ja b §:n osalta.

Hankekohtainen poikkeaminen (20 c §)

Suomen tulee viimeistään nyt ottaa täysimääräisesti käyttöön vesipuitedirektiivin mahdollistamat joustot, jotka ovat olennainen osa vesioikeudellisen EU-säännöksen luonnetta.

EK esittää 20 c pykälään teknisluonteista tarkennusta:

Edellä 20 a ja 20 b §:ssä tarkoitetuista ympäristötavoitteista poiketaan ympäristönsuojelulain (527/2014) tai vesilain mukaisen lupa-asian yhteydessä uuden hankkeen tai toiminnan vuoksi, ***jos jokin seuraavista edellytyksistä täyttyy:***

Yllä oleva muotoilu varmistaa, että kansallista lainkohtaa tulkitaan vesipuitedirektiivin mukaisesti.

Heikentämättömyysvaatimuksen ja pohjaveden pilaamiskiellon välisestä suhteesta

EK pitää valitettavana, että hallituksen esityksessä ei ole millään tavalla otettu kantaa heikentymättömyysvaatimuksen ja pohjaveden pilaamiskiellon keskinäiseen suhteeseen. Uuden säännöksen ja pohjaveden pilaamiskiellon yhtäaikainen soveltaminen ja siitä syntyvä tulkintaepäselvyyden riski on huomattava. Lakiehdotuksen perusteluissa ei mainita myöskään muita ympäristönsuojelulain sisältämiä vastaavia säännöksiä eikä perustella sitä, miksi nämä yhdessä ympäristönsuojelulain pohjaveden pilaamiskiellon kanssa olisivat riittämättömiä torjumaan lupaa edellyttävien hankkeiden pilaamisvaikutuksia pohjaveden osalta. Pohjaveden pilaamiskielto on hyvin vahva kansallinen oikeusohje, jolla on pitkä tulkintatraditio ympäristönsuojelu- ja vesilain mukaisessa lupakäytännössä.

Ehdotetussa vesienhoitolain 20 b §:ssä heikentämättömyysvaatimus on sidottu myös pohjavesien osalta suoraan ympäristönlaatunormin

ylittymiseen. Säännöksen perusteluiden mukaan kullakin pohjavesimuodostuman seurantapaikalla mitatut arvot olisi otettava huomioon erikseen. Säännökseen tuotaisiin siten suoraan EU-tuomioistuimen ratkaisu C-535/18 hyvin tiukasti tulkittuna.

Suomessa vesipuitedirektiivin tarkoittamia seurantapaikkoja on pohjavesialueilla varsin vähän, ja ne on usein sijoitettu tunnistettuihin riskikohteisiin. Laatunormin ylittyminen yksittäisessä seurantapisteessä ei tällöin automaattisesti merkitse sen ylittymistä merkittävässä osassa pohjavesimuodostumaa. Lain perusteluihin olisi hyvä täsmentää edellä mainittu tulkintaohje.

Lopuksi

Talousarviossa ehdotetaan 3 milj. € kertaluontoista panostusta vesien koskevan tietojärjestelmän kehittämiseen. EK:n käsityksen mukaan rahoitus varmistaisi sen, että tietojärjestelmä saadaan laajalti käyttöön myös ympäristöhallinnon ulkopuolelle. Lupa- ja lausuntomenettelyn sujuvoittamiseksi luotettavien ja ajantasaisten tietojen tulisi olla laajasti sekä toiminnanharjoittajan, viranomaisten että kansalaisten saatavilla ympäristöhallinnon tietojärjestelmistä. Järjestelmän jatkokehityksen varmistaminen on erittäin tärkeää.

Kunnioittavasti

Minna Ojanperä
johtava asiantuntija
Elinkeinoelämän keskusliitto EK